

القراباذین الکبیر

تألیف: أبو الحسن بیته المدین صاعد البغدادی النصرانی (ابن التلمین)

(۴۶۶-۵۶۰ هجری قمری)

به اهتمام:

دکتر احسان مقدس

سرشناسه	: ابن القلبيد، ابوالحسن
عنوان و نام پدیدآور	: القرباباذین الکبیر
مشخصات نشر	: تهران: منشور سمیر، نیلوبرگ، ۱۳۹۳.
فروسیب	: احیای میراث پزشکی اسلام و ایران: ۷.
مشخصات ظاهری	: ۲۶۴ ص
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۰۹-۹۲-۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nli.ir قابل دسترسی است
شناسه افزوده	: مقدس، احسان، ۱۳۲۱، گردآورنده
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۶۹۸۳۱۰

آمارات نیلوبرگ

آمارات شور سمیر

القرباباذین کبیر

تألیف: ابوالحسن بن عبد بن صاعد البغدادی النصرائی (ابن التلین) (۴۶۶-۵۶۰ هجری قمری)

بر اهتمام: دکتر احسان مقدس

مجموعه احیای میراث پزشکی اسلام و ایران ۷/

ویر: مجموعه: دکتر کتیر ولف یک بابا

ناشر: شور سمیر با همکاری نیلوبرگ

شمارگان: ۳۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول - ۹۴

شماره نشر: ۷۲-۱

قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۰۹-۹۲-۰

تاس شور سمیر: ۹۳۶۱۷۷۷۱۱۹

تاس نیلوبرگ: ۹۱۳۵۱۰۸۳۸۷

حق چاپ: ۱۳۹۴، آمارات شور سمیر

همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، و اقتباس در گیومه در مستند نویسی، و مانند آن‌ها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

فهرست

۷	مقدمه
۷	زندگی نامه ابن التلمیذ
۸	مؤلفات ابن التلمیذ
۱۱	معرفی نسخه خطی إقرباذهن کبیر
۱۴	الباب الأول - فی الأقراص
۴۵	الباب الثانی - فی الجوب و الأیارجات
۶۳	الباب الثالث - فی السفوفات
۷۷	الباب الرابع - فی المعاجین
۹۱	الباب الخامس - فی الجوارشنت
۱۰۵	الباب السادس - فی اللعوقات و الرُبوب
۱۱۹	الباب السابع - فی الأشربة
۱۴۴	الباب الثامن - فی المُرّیات
۱۴۷	الباب التاسع - فی المطبوعات
۱۶۵	الباب العاشر - فی الأكحال و الذرورات و الشیافات
۱۸۶	الباب الحادی عشر - فی الأدهان
۱۹۳	الباب الثانی عشر - فی المراهم
۲۰۶	الباب الثالث عشر - فی الضمادات و الأطلیة
۲۳۰	الباب الرابع عشر - فی الحقن و الفتایل

٢٤٢	الباب الخامس عشر - فى الأدوية اليابسة و السنونات
٢٥٠	الباب السادس عشر - فى السُمنة
٢٥٤	الباب السابع عشر - فى السُعوطات و الغرغرات
٢٥٧	الباب الثامن عشر - فى أدوية الرعاف
٢٦٠	الباب التاسع عشر - فى أدوية القيء
٢٦٢	الباب العشرون - فيما يدرّ العرق و يحبسهُ

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

امین الدوله، ابوالحسن هبه الله بن صاعد بن هبه الله بن ابراهیم بغدادی نصرانی ملقب به ابن التلمیذ یکی از دانشمندان و پزشکان قرن پنجم هجری می باشد که در شهر بغداد می زیست و علاوه بر پزشکی در رشته های ادبیات، فلسفه، منطق و موسیقی تبحر داشت و علاوه بر زبان عربی بر زبان های یونانی، سریانی و فارسی تسلط داشته، و علاوه بر حرفه پزشکی، در زبان عربی نیز اشعاری سروده و دیوان شعر وی تا روزگار ما برجای مانده است.

علت تسمیه او به «ابن التلمیذ» انتساب وی به جد مادری اش «معمد الملک أبو الفرج یحیی بن التلمیذ» می باشد که پزشک نامداری در بغداد به شمار می آمد. وی در سال ۴۶۶ قمری (۱۰۷۴م) در خانواده ای فرهنگی به دنیا آمد و پدرش «ابوالعلاء صاعد بن هبه الله» طبیبی مشهور و فاضل به شمار می آمد. ابن التلمیذ در بیمارستان عضدی بغداد به کار طبابت مشغول بود و تا هنگام مرگ در آن جا شاغل بود و بین وی و ابو البرکات پزشک دیگر بغدادی که متوفی سال ۵۴۷ قمری است و پزشک دربار خلیفه المستضی بامر الله عباسی به شمار می رفت، اختلاف و دشمنی بود. ابو البرکات در علوم حکمت از ابن التلمیذ داناتر بود و در این باره تألیفات جلیله ای نوشته است که یکی از این تألیفات کتاب المعتبر است که از هوش و ذکاوت وی پرده بر می دارد، و اما ابن التلمیذ در رشته پزشکی و صناعت طب تواناتر و معروف تر بود و از سوی دیگر ابن التلمیذ عاقل تر و نیکوکارتر بود.

اختلاف و درگیری این دو تا بدان جا رسید که «ابوالبرکات» نامه ای نوشت و در آن افعالی را به ابن التلمیذ نسبت داد که انجام آن از چنین شخصی به دور از ذهن بود، و سپس آن نامه را به خادمی داد و مقداری پول به او داد و از او خواست تا آن نامه را به گونه ای که کسی متوجه نشود بر سر راه خلیفه قرار دهد، و چون نامه به دست خلیفه رسید، از خواندن آن متعجب شد و دستور داد در این باره تحقیق و بررسی شود و چندی نگذشت که فهمید، نوشتن آن نامه کار ابوالبرکات است لذا به شدت بر او خشمگین شد و جان و مال و

کتاب‌های ابو البرکات را در اختیار ابن التلمیذ قرار داد، اما ابن التلمیذ به علت خوش قلبی متعرض ابو البرکات نشد و پس از آن حادثه ابوالبرکات از دربار خلیفه عباسی رانده شد.

ابن التلمیذ پزشکی را در نزد «ابی الحسن هبه الله بن سعید» که تألیفات مشهوری نظیر «الاقناع» و «المغنی» دارد فرا گرفت و چندی پس از فراگیری طب، به سرزمین ایران سفر کرده و چندین سال در خدمت یکی از حکام ایرانی خدمت کرد و هنگامی که به بغداد بازگشت، خلیفه عباسی ریاست بیمارستان بغداد را به وی سپرد، و در این دوره ابن التلمیذ به امتحان پزشکان می پرداخت و سپس هر یک از ایشان را به پستی می گماشت.

عماد اصفهانی در باره وی چنین می گوید: «وی مقصد و متبع پزشکی در جهان است، بقراط روزگار و جالینوس زمان است که این علم به وی ختم می شود، و در بین گذشتگان کسی در پزشکی به پایه او نمی رسد، عمری طولانی یافت و زندگی بزرگوارنه‌ای داشت»، سپس اخلاق و سجاایات او را توصیف کرده و در این باره می گوید: «وی را دیدم و او پیرمردی خوش چهره، خوش سخن، با روحی لطیف و همتی عالی و حافظه‌ای نیکو و رأیی صائب و حازم بود که شیخ نصاری و کشیش و رئیس آنان در بغداد به شمار می رفت».

و در باره جوانمردی او چنین حکایت کنند که خانه‌اش در کنار مدرسه نظامیه بغداد بود، و چون در آن مدرسه فقهی بیمار می شد، او را به خانه خود منتقل می کرد و به درمان وی می پرداخت تا بهبود یابد و چون بهبود می یافت، او را دو دینار می داد و روانه می کرد. از شاگردان ابن التلمیذ می توان: «فخر الدین ماردینی» و «ابن ابی الخیر مسیحی» و «موفق الدین بن مطران» را نام برد.

و ابن ابی اصیبعه از موفق الدین بغدادی روایت کند که گفت: ابن التلمیذ را در پزشکی و طبابت کارهایی مشهور و تشخیص‌هایی صائبی بود و او از هیچ کس به جز خلیفه و با سلطان، انعام قبول نمی کرد و از جمله یاران وی بدیع الزمان اصطرابی بود.

ابن التلمیذ در سال ۵۶۰ قمری (۱۱۶۵ م) در بغداد درگذشت و ثروت و املاک بسیاری از خود برجای گذاشت.